

ANANSI. WORLD FICTION este un imprint al Editurii Trei

Anansi
CONTEMPORAN

ITAMAR
VIEIRA JUNIOR

Plugul strâmb

Traducere din limba portugheză și note de
Simina Popa

EDITORI:
Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
ANANSI. WORLD FICTION:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE:
Mădălina Marinache
Ruxandra Câmpeanu

DESIGN:
Andrei Gamaș

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Dan Crăciun

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VIEIRA, ITAMAR JUNIOR

Plugul strâmb / Itamar Vieira Junior ; trad. din lb. portugheză și note
de Simina Popa. - București : Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2928-7

I. Popa, Simina (trad. ; note)

821.134.3

Titlul original: *Torto arado*
Autor: Itamar Vieira Junior

Copyright © 2018, Itamar Vieira Junior e LeYa S.A.

Copyright © Editura Trei, 2025,
pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-2928-7

Tatălui meu

*Pământul, grâul, pâinea, masa,
familia (pământul); există
în acest ciclu,
spunea tata în predicile lui,
iubire, muncă, timp.*

Raduan Nassar

TĂIȘUL

1

Când am scos cuțitul din valiza cu haine, înfășurat într-o bucată de pânză veche și îmbâcsită, cu pete negricioase și un nod la mijloc, n-aveam mult peste șapte ani. Sora mea, Belonísia, care stătea lângă mine, era cu un an mai mică. Puțin mai devreme de întâmplarea cu pricina eram în curtea casei vechi, la joacă cu păpușile făcute din știuleți de porumb culeși în săptămâna de dinainte. Foloseam pănușile care prindeau să se îngâlbenescă pe post de haine care îmbrăcau cocenii. Ziceam că păpușile sunt fetele fiecăreia dintre noi, fetele Bibiane și Belonísiei. Când am văzut că bunica se îndepărtează de casă și o ia înspre o margine a curții, ne-am uitat una la alta, semn că terenul e liber, apoi ne-am spus că e momentul să descoperim ce ascunde Donana în valiza de piele, printre hainele ponosite cu iz de grăsime râncedă. Donana băgase de seamă că ne făcuserăm mai mari și, curioase, o invadam în camera ei ca să-i punem întrebări despre discuții pe care le-auzeam și lucruri pe care nu le știam, cum ar fi obiectele dinăuntrul valizei ei. De fiecare dată ajungeam să fim dojenite de tata sau mama. Cât despre bunica, ea nu trebuia decât să ne țintuiască cu privirea, că și simțeam cum pielea

ni se înfioară și ni se încinge, ca și cum ne-am fi apropiat de un foc.

Așa că, atunci când am văzut-o că se îndepărtează înspre ogradă, i-am aruncat o privire Belonísiei. Hotărâtă să-i umblu prin lucruri, n-am stat pe gânduri și-am pornit în vârful picioarelor spre camera ei, să deschid valiza de piele învechită, pătată și acoperită de un strat gros de țărână. Valiza, de când ne știam noi, stătea sub pat. M-am dus spre ogradă să trag cu ochiul la ușă și-am văzut că buni Donana merge târșăit spre pădure, care era dincolo de livadă și de zarzavaturi, dincolo de cotețul găinilor cu stinghiile lui vechi. Pe atunci o vedeam pe bunica deseori vorbind singură, cerând lucruri ciudate, ca de pildă cuiva – pe care nu-l vedeam – să plece de lângă Carmelita, mătușa noastră pe care n-o cunoscuserăm. Îi cerea aceleiași fantome care-i locuia în amintire să plece de lângă fete. Era un preaplin de fraze desperecheate. Vorbea despre oameni pe care nu-i vedeam – spiritele – sau despre oameni de care n-auziserăm niciodată, rude și cumetre îndepărtate. Ne-am obișnuit s-o auzim pe Donana vorbind prin casă, vorbind în ușa din stradă, în drum spre câmp, vorbind în curte, ca și cum ar fi conversat cu găinile sau cu copacii uscați. Eu și Belonísia ne uitam una la alta, râdeam pe înfundate și ne apropiam de ea cât să nu ne vadă. Ne prefăceam că ne jucăm în preajma ei doar ca să ascultăm și, mai târziu, cu păpușile, cu animalele și plantele, să repetăm ce spusese Donana cu toată seriozitatea. Repetam și ce-i spunea

mama șoptit tatei în bucătărie. „Ce mult vorbește azi, pe zi ce trece vorbește singură din ce în ce mai des.“ Tata nu voia să recunoască că bunica dădea semne de demență, spunea că toată viața vorbise cu ea însăși, toată viața îngânase rugăciuni și încântece la fel de absentă ca atunci când se lăsa dusă pe gânduri.

În acea zi, am ascultat vocea Donanei îndepărtându-se în fundul ogrăzii, printre cotcodăceli și ciripelile păsărilor. Era ca și cum rugăciunile și sentințele pe care le rostea, și care pentru noi n-aveau nicio noimă de multe ori, ar fi fost purtate departe, purtate de suflarea noastră agitată la gândul transgresiunii pe care tocmai urma s-o săvârșim. Belonísia s-a băgat sub pat și a tras valiza. Pielea de pecari întinsă peste imperfecțiunile podelei de pământ s-a încrețit sub trupul ei. Am deschis singură valiza, sub privirile noastre luminoase. Am dat laoparte câteva haine vechi, pono-site, și pe altele păstrându-și încă culorile vii, pe care lumina zilei uscate le făcea să strălucească, o lumină pe care n-am știut niciodată s-o descriu precis. Și printre hainele împăturite neglijent și azvârlite acolo în neorânduială, era o pânză murdară înfășurată în jurul obiectului care ne-a atras atenția, ca și cum ar fi fost bijuteria prețioasă pe care bunica noastră o ținea ascunsă cu secretul ei cu tot. Eu am fost cea care-a dezlegat nodul, atentă la vocea Donanei, încă îndepărtată. Am văzut ochii Belonísiei sclipind de luciul descoperirii noastre, de parcă ar fi fost un cadou nou-nouț, forjat dintr-un metal proaspăt scos din pământ.

Am ridicat cuțitul, care nu era nici mare, nici mic, în fața ochilor noștri, iar sora mea m-a rugat să-l țină și ea. N-am lăsat-o, voiam să văd eu prima. L-am mirosit și n-avea izul rânced al catrafuselor bunicii, n-avea pete, nici zgârieturi. În scurtul răgaz pe care-l aveam la dispoziție, plănuiam să explorez secretul la maximum și să nu las să-mi scape ocazia de a descoperi la ce folosea obiectul care strălucea în mâinile mele. Mi-am văzut o parte din chip reflectată ca într-o oglindă, la fel cum am văzut și chipul surorii mele, în spatele meu. Belonísia a încercat să-mi ia cuțitul din mână și eu m-am ferit. „Dă-mi-l și mie, Bibiana.“ „Așteaptă.“ Atunci am băgat metalul în gură, atât de mult îmi doream să-i simt gustul, și, aproape în același timp, cuțitul mi-a fost smuls brusc. Am rămas cu ochii sticloși pironiți în ochii Belonísiei, care acum ducea și ea metalul la gură. Pe lângă gustul de metal rămas în gură, a venit un gust de sânge cald, care a prins să mi se scurgă pe la colțurile buzelor întredeschise și să-mi picure de pe bărbie. Sângele a început să lase pete noi pe pânza îmbâcsită, cu pete negricioase, care acoperise cuțitul.

Belonísia a scos și ea cuțitul din gură, dar și-a dus repede cealaltă mână la buze ca și cum ar fi vrut să țină ceva. Buzele i s-au înroșit, nu știam dacă de la emoția de a simți argintul sau dacă, la fel ca mine, se rănise, pentru că și ei îi curgea sânge. Am încercat să înghit în vreme ce sora mea se freca și ea cu mâna peste gură, cu mișcări repezi și ochii înlăcrimați și strânși, încercând să alunge durerea. Am

auzit pașii lenți ai bunicii strigând Bibiana, strigând Zezé, Domingas, Belonísia. „Bibiana, nu vezi că se ard cartofii?“ Se simțea mirosul de cartofi arși, dar eu simțeam și mirosul de metal, mirosul de sânge care se îmbiba în hainele mele și ale Belonísiei.

Când Donana a dat laoparte perdeaua care separa încăperea în care dormea de bucătărie, eu ridicasem deja cuțitul de pe jos și-l înfășurasem la nimereală în pânza îmbibată, dar nu apucasem să împing valiza de piele la loc sub pat. Am văzut privirea îngrozită a bunicii, care și-a prăvălit mâna ei grea peste capul meu și peste al Belonísiei. Am auzit-o pe Donana întrebând ce căutăm acolo, de ce e valiza ei deschisă și ce-i cu sângele ăla. „Vorbiți“, a spus, amenințând că ne smulge limba, fără să aibă de unde ști că una dintre noi și-o ținea în mână.

2

Părinții noștri s-au întors de la câmp și au găsit-o pe bunica dezorientată, cu capetele noastre cufundate într-o cofă de apă, țipând: „Asta a rămas fără limbă, asta și-a tăiat limba“. Așa de des o repeta, încât, mai mult ca sigur, în acele prime momente Zeca Pălărie Mare și Salustiana Nicolau au crezut că cele două fete ale lor se mutilaseră în vreun ritual misterios care le-ar fi pus serios imaginația la încercare de-ar fi fost să și-l explice după credințele lor. Cofa era o baltă roșie și noi două plângeam. Cu cât plângeam mai mult, îmbrățișate, vrând să ne cerem iertare, cu atât mai greu le era să-și dea seama care dintre noi și-a pierdut limba, care trebuia să meargă la spital la leghe depărtate de Água Negra. Administratorul moșiei a venit într-un Ford Rural alb cu verde să ne ducă la spital. Ruralul, cum îi spuneam noi, îl foloseau proprietarii când treceau pe la moșie și Sutério pentru treburile lui de administrator, ca să se deplaseze între oraș și Água Negra sau chiar pe distanțele mai mari de pe moșie, când nu voia să se suie pe cal.

Mama s-a înarmat cu cuverturile de pe paturi și fețele de masă ca să încerce să oprească sângerarea. Îl striga tot mai agitată pe tata, care culegea cu mâini tremurătoare

ierburi de prin răsăturile din apropierea casei, cu un glas din ce în ce mai ascuțit și o privire speriată, care îi trădau disperarea. Ierburile erau pentru drumul până la spital, să le folosească la rugăciuni și încânțece. Ochii Belonísiei erau roșii de-atâta plâns, pe-ai mei nici nu mi-i mai simțeam măcar și mama ne întreba uluită ce se întâmplase, cu ce ne jucaserăm, dar răspunsurile noastre erau gemete lungi, greu de interpretat. Tata ținea limba înfășurată într-una din puținele lui cămăși. Chiar și în acele momente, teama mea era ca nu cumva organul, cuprins de furie, să se apuce de unul singur să ne pârască din poala lui. Să ne dea în vileag curiozitatea, încăpățânarea, neascultarea, lipsa noastră de grijă și respect pentru Donana și lucrurile ei. Mai mult, cât de iresponsabile fuseserăm să băgăm un cuțit în gură, deși știam că cuțitele înjunghie vânatul, taie orătăniile din curte și omoară oameni.

Tata a acoperit bine mica legătură în care avea limba cu frunzele culese înainte să plecăm. Pe geamul mașinii i-am văzut pe frații mei în jurul Donanei, pe dona Tonha sprijinind-o de braț și conducând-o înapoi în casă. Mulți ani mai târziu aveam să simt remușcări pentru ziua aceea, pentru că am lăsat-o pe bunica derutată, în hohote de plâns, cu impresia că e incapabilă să aibă grijă de cineva. Cât a durat drumul am auzit amândouă neliniștea mamei, transpusă în șoaptele rugilor ei și în mâinile ei bătătorite și mereu calde, dar care acum păreau scoase dintr-un lighean cu apă care dormise sub cerul liber în umezeala nopții.

La spital a durat până ne-a venit rândul. Părinții noștri stăteau retrași într-un colț lângă noi. M-am uitat la pantalonii murdari de pământ de care tata n-apucase să se schimbe. Mama avea legat pe cap un batic colorat. Era același batic pe care-l purta pe sub pălăria care o apăra de soare la câmp. Ne ștergea pe față cu lucruri scoase din bocceaua cu haine, de fiecare dată câte-o pânză nouă cu miros de dulap, pe care nu reușeam s-o identific. Tata încă ținea limba înfășurată în cămașă. Frunzele le băgase în buzunarele pantalonilor, poate de rușine să nu fie arătat disprețuitor cu degetul ca un vrăjitor în locul acela pe care nu-l cunoștea. A fost primul loc unde am văzut mai mulți oameni albi decât negri. Și am văzut cum ceilalți se uitau la noi curioși, dar fără să se apropie.

Medicul ne-a dus în cabinet și l-am văzut clătinând din cap când tata i-a arătat limba ca o floare veștejită în mâini. Am văzut și cum a oftat când ne-a deschis gurile aproape în același timp. Ea va trebui să rămână aici. O să aibă probleme de vorbire, de deglutiție. Nu se poate reimplanta. Acum știu ce voia să zică, dar atunci habar n-aveam ce înseamnă, iar mama și tata cu atât mai puțin. Belonísia nici măcar nu se uita la mine în clipa aia, dar rămăseserăm în continuare unite.

Ne-au cusut rănilor și am rămas împreună încă două zile. Am plecat cu brațele pline de antibiotice și analgezice. Trebuia să ne întoarcem după două săptămâni ca să ne scoată firele. Trebuia să mâncăm terciuri și piureuri,

alimente păstoase. Mama nu s-a mai dus la lucru la câmp în săptămânile care au urmat ca să se dedice cu totul îngrijirii noastre. Numai una dintre fetele ei avea să rămână cu vorbirea vătămată și cu probleme la înghițire. Dar tăcerea avea să devină cea mai însemnată stare a noastră după acel eveniment.

Nu părăsiserăm niciodată moșia. Nu mai văzuserăm niciodată o șosea lată cu mașini trecând în ambele sensuri, care se duceau în cele mai îndepărtate locuri de pe Pământ. Așa a zis Sutério. La dus, eram toți copleșiți de îngrijorare, de mirosul de sânge năclăit, de rugile părinților tulburați. Administratorul moșiei râdea pur și simplu, spunând că așa sunt copiii, ca pisicile, că n-au minte, se zbenguiesc dintr-un loc în altul, mai mereu punând la cale câte ceva cu care să le dea dureri de cap părinților. Că și el are copii și știe. La întors, aveam dureri destul de mari, una mai mult decât cealaltă, stoarse de puteri în egală măsură, deși rănille nu fuseseră la fel de grave. Una își amputase limba, cealaltă își făcuse o tăietură adâncă, dar nu era în pericol să și-o piardă.

Nu mai merseserăm niciodată cu Fordul Rural al moșiei, nici cu vreun automobil de alt fel. Și cât de diferită era lumea dincolo de Água Negra! Cât de diferit era orașul cu casele lui lipite unele de altele, cu pereți comuni. Străzile pavate cu pietre. Podelele din casele noastre și drumurile noastre de la moșie erau de pământ. Pământ și nimic altceva, din care le făceam de mâncare păpușilor noastre din

coceni și din care rășărea aproape tot ce mâncam. În care îngropam rămășițele de la nașteri și cordonul ombilical al nou-născuților. În care îngropam rămășițele trupurilor noastre. În care cu toții aveam să coborâm într-o zi. Nimeni nu scăpa. Am apucat să observăm toate astea abia când ne-am întors, fiecare de pe altă parte a mașinii, cu mama la mijloc, absorbită de gânduri pe care tămbălăul nostru le stârnise în adâncul ei.

Când am ajuns acasă, erau numai cei mici, Zezé și Domingas, cu dona Tonha. L-am văzut pe tata întrebând de Donana în timp ce mama ne ținea de mână în fața ușii. A coborât acum vreo două ceasuri înspre râu, a răspuns dona Tonha. Singură? au întrebat. Da, a plecat cu o legătură în mână.